

Журналіст

Аляксандар Лукашук

Элегантнае, вытанчанае, густоўнае — наўпрост з Парыжу. Францускае слова з каранем „дзень“, якое толькі на пачатку ды напрыканцы стагодзьдзя мела рэальнае значэньне ў Беларусі.

10 гадоў нашаніўскае пары перад саветамі і 10 гадоў незалежнага друку пасля іх прыходу плюс пару дзесяцігодзьдзяў калатнечы за Польшчай у Заходняй Беларусі, ды шматлікія эмігранцкія выданьні ў Амэрыцы, Эўропе і Аўстраліі, ды самвыдат — няшмат, хаця ня так і мала.

Журналістыка журчыць, часам бярэ на сябе ролю журы, жартуе з агнём і вучыць не журыцца.

У Беларусі ўлада й *журналісты*, як казачныя ліса й журавель: што добра аднаму, не пасуе другому.

Журналістыка пад прымусам ідзе мэтастазамі, чарнее, курчыцца й гіне: урадавыя ордэны на афіцыйных газэтах і ў афіцыйных *журналістаў* — трупныя знакі прафэсійнае зьнявагі. Белья плямы, глушылкі, драконаўскія суды, штрафы й закрыцьці — прафэсійныя ўзнагароды беларускае незалежнае *журналістыкі*.

Журналістыкі не бывае без свабоды; у XX стагодзьдзі свабода немагчымая без *журналістаў*.

Жыды

Сяргей Шупа

У канвэнцыях клясычнага правапісу („тарашкевіцы“) і ў жывой беларускай мове дасавецкага часу гэтае слова было адзіным назовам народу, лёс якога за стагодзьдзі супольнага жыцьця цесна пераплёўся зь беларускім. У гэтым сэнсе Беларусь належала таму самаму эўрапейскаму арэалу, што й Польшча, Літва ды іншыя краіны Ўсходняй Эўропы, дзе словы *Zyd, Zydas* ня маюць ніякага абражальнага або адмоўнага адцення.

Гвалтоўная русыфікацыя падсавецкай Беларусі надала беларускаму слову *жыд* зусім іншае гучаньне — у расейскамоўным кантэксьце яно ўспрымаецца гэтаксама, як і адпаведнае расейскае, безумоўна абразьлівае, слова.

Апошнімі дзесяцігодзьдзямі вяртаньне да клясычнага, несавецкага варыянту беларускай мовы зноў паставіла пытаньне аб статусе слова *жыд* — аб тым, як вярнуць яго ўва ўжытак, ня крыўдзячы самых прадстаўнікоў гэтага народу. Праблемай найчасьцей паўставала тое, што апошні раз замена савецкага *яўрэй* на несавецкае *жыд* адбылася ў надзвычай трагічны для нашых народаў час другой сусьветнай вайны, што не магло не выклікаць у сёньняшніх людзей балючых асацыяцыяў. З другога боку, успрыманьне гэтага слова залежыць і ад таго, кім лічыць нас, беларусаў — асобным усходнеэўрапейскім народам (як палякі або літоўцы) або нейкімі „малодшымі братамі“ расейцаў і мову нашую — толькі адгалоскам расейскай з усімі яе сэнсавымі асацыяцыямі.

Гэтая дылема, аднак, дагэтуль застаецца нявырашаная, а прыхільнікі клясычнага правапісу часта, каб пазьбегнуць канфрантацыі, ужываюць сло-